

Dominik Chwolik

Rymkiewicz Dopowiedzenia

Dominik Chwolik jest doktorantem w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego. W kręgu jego zainteresowań badawczych znajduje się literatura polska drugiej połowy XX wieku, poetyckie doświadczanie religii w poezji autorów śląskich. Współredaktor tomu zbiorowego *Literatura popularna. T.2: Fantastyczne kreacje światów* (2014).

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

Rymkiewicz
Dopowiedzenia

NR 3419

Dominik Chwolik

Rymkiewicz
Dopowiedzenia

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Elżbieta Hurnik

Redaktor Małgorzata Poglódek
Projektant okładki i stron działowych Zenon Dyrzka
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Lidia Szumigała
Łamanie Edward Wilk

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-788-3
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-789-0
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo.us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 9,0. Ark. wyd. 7,5.
Papier offset. III kl., 90 g. Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Krótkie dopowiedzenie	7
---------------------------------	---

Część pierwsza

Poetyckie nekrografie i problematyka wskrzeszenia

Wiersz <i>Do Jarosława Kaczyńskiego</i>	11
Jeszcze żywe zwłoki. Nekrografie poetyckie	39
Wskrzeszenie Łazarza jako projekt możliwej (?) historii literatury	63

Część druga

Inne historie. „Tetralogia polska”

Ścieta, powieszona i gnijąca? Rzecz o trzech głowach	87
Nie jesteśmy królobójcami (krótka refleksja)	109
Kto zamieszkiwał „domek dla wariatów”? Czyli nieznaną historią Tadeusza Reytana	117
Nota bibliograficzna	131
Bibliografia	133
Indeks osobowy	139
Summary	143
Zusammenfassung	144

Krótkie dopowiedzenie

Wydawać by się mogło, iż pisząc dziś książkę, która dotyczy Jarosława Marka Rymkiewicza, z pewnością trzeba podjąć wszystkie „polityczne” wątki czy kody, na jakie można natrafić w jego twórczości, szczególnie w głośnych wierszach *Do Jarosława Kaczyńskiego* i *Krew* oraz w tak zwanej tetralogii polskiej, próbując przy tym zachować obiektywizm. Okazuje się tymczasem, że wcale nie są to elementy kluczowe.

W niniejszej książce, choć oczywiście poniekąd zostały poruszone wspomniane zagadnienia, autor skupia się bardziej na lekcji, jakiej w odniesieniu do owych wierszy i postaci z tetralogii udzielają nam romantycy, dzięki temu widoczny staje się tu temat ich spuścizny, w którą zanurzone jest pojęcie polskości w rozumieniu poety z Milanówka.

Sama jednak książka dotyczy innej problematyki. Otóż jednym z jej wątków jest zagadnienie „nekrografii”¹, a więc „dalszego życia” zwłok pomimo fizycznej śmierci człowieka. Liczne przykłady podjęcia tej kwestii w literaturze odnajdziemy właśnie w twórczości Rymkiewicza (autora *Mojego dzieła pośmiertnego*). To między innymi zapisana w niej historia umarłych stała się źródłem inspiracji do powstania tego zbioru szkiców.

¹ Terminu „nekrografia” używa w swej książce S. ROSIEK: *Zwłoki Mickiewicza. Próba nekrografii poety*. Gdańsk 1997, s. 25.

Również wątek tajemnicy chusty na twarzy zmarłego będzie w ciekawy sposób łączyć postaci takie, jak Łazarz, prymas Michał Poniatowski czy sam Adam Mickiewicz (o którym pisze Stanisław Rosiek). Chustę też niejako symbolicznie zanurzy Rymkiewicz we krwi Zborowskiego.

Szkice zawarte w tej książce są pewnego rodzaju komentarzami czy też „dopowiedzeniami” do twórczości pisarza, wciąż dostarczającego wielu powodów, by zarówno sięgać po jego utwory, jak i o nich dyskutować.

Dziękuję za nieocenioną pomoc Panu Profesorowi Marianowi Kisielowi, który od dawna jest moim dobrym duchem i zechciał pomóc mi w powstaniu tej książki.

Indeks osobowy

A

- Aaron 70
Agamben Giorgio 18
Ariès Philippe 51, 53, 93, 98
August Zygmunt 98, 99, 110, 115
Augustyn, święty 70

B

- Bachelard Gaston 123, 126
Bacon Francis 63, 65, 67, 73, 84
Bajkow Leon 54
Baka Józef 60, 61
Banasiak Bogdan 127
Baran Bogdan 79
Barańczak Stanisław 76
Baranowski Mirosław 60
Bartos Ewa 131
Bartoszyński Kazimierz 73
Batory Stefan 90, 96, 98–100, 103
Bąkowska Eligia 51, 93
Bècu August 55
Bielik Agata 12
Bogusławski Stanisław 53
Bojanowska-Pomierny Małgorzata 16
Bonaparte Napoleon 25, 53
Bouyer Louis 66
Branicki Ksawery 95
Braun Grzegorz 20–21

- Broniewski Władysław 18
Bułhak Jan 122

C

- Chełmoński Józef 21, 33, 36
Chojna Władysław 53
Chorwat Janusz 99
Chudak Henryk 123
Chwolik Dominik 79
Czetwertyński Antoni 88, 89, 95, 100, 101, 106, 107
Czyż Antoni 14, 60

D

- D.Ch. zob. Chwolik Dominik
Danysz Andrzej 53
Dembińska-Pawelec Joanna 75, 76, 131

F

- Foucault Michel 119–122, 125–127

G

- Galant Jan 14
Garmann Christian Friedrich 53
Giżanka Barbara 98
Głowiński Michał 73
Goethe Johann Wolfgang 74
Górecki Artur 24
Gosiewski Przemysław 32

- Greenblatt Stephen 63, 67, 72,
73, 78, 83, 84
Greenlaw Edwin 78
- H
- Haenel Kacper 89
Heidegger Martin 18
Hillwig Krystian 89
Horacy (Quintus Horatius Flac-
cus) 41
- I
- Ireneusz, święty 70
- J
- Jan Paweł II, papież/święty 16
Jan, święty 69
Janion Maria 11, 23, 24, 44–47,
54, 55, 120
Jankélévitch Vladimir 82
Jasiński Jakub 18, 19, 22–25,
36, 119
Jauss Hans Robert 73
Jaworski Marcin 14
Jezus Chrystus 63, 66, 67, 71,
72, 75, 77, 78, 80–82, 106
Johnson Mark 64
- K
- Kaczmarek Jacek 88, 89
Kaczyński Jarosław 7, 11, 13–
15, 17, 19, 21, 22, 24–30, 35,
36, 60, 131
Kaczyński Lech 33, 36
Kalandyk Mariusz 39, 51, 81
Kalinowska Maria 48
Karnowski Jacek 16, 119
Karnowski Michał 16, 119
Katarzyna II, caryca 91, 111
Katon (Marcus Porcius Cato
Uticensis) 119
Kawka Franz 123
- Kępiński Antoni 124, 126–128
Kęszycka Hanna 120
King Martin Luther 11
Kisiel Joanna 26
Kisiel Marian 8, 131
Kłosiński Michał 131
Kochanowski Jan 13, 41
Kocjan Krzysztof 58
Koczanowicz Lech 17, 18, 21
Koehler Krzysztof 32
Komendant Tadeusz 127
Konopka Feliks 74
Kopiński Aleksander 106
Korsak Tadeusz 119
Kościszko Tadeusz 95, 112,
119, 121
Kossakowski Józef 23, 24
Kossakowski Szymon 23, 24
Kowalczykowa Alina 120
Koziołek Ryszard 118
Krzemieniowa Krystyna 73
Krzyszowski Tomasz Paweł 64
Krzyżanowski Henryk 30, 31
Kujawińska-Courtney Krystyna
63
Kwapisz-Wiliams Katarzyna 63
Kwaśnicka Marta 104, 105,
107
Kwietniewska Małgorzata 127
- L
- Lakoff George 64
Lechoń Jan 127, 129
Leśmian Bolesław 48
Lewis Clive Staples 64
Lichočka Joanna 13
Lubowidzki Mateusz 114
Ludwik XVI 88
- Ł
- Łazarz 7, 57, 61, 63, 65, 66,
67–74, 75–82, 84, 103, 131

M

Majeran Tomasz 43, 76
Mandelsztam Osip 21
Markiewicz Henryk 73
Matejko Jan 119
Mayenowa Maria Renata 71
Mędra Stanisław 66, 70
Michalski Cezary 12, 112
Michelson Iwan Iwanowicz 128
Michnik Adam 12, 20, 118
Mickiewicz Adam 7, 8, 21–30,
35, 37, 39–51, 53–56, 74, 96,
97, 103, 109, 119, 120
Miłosz Czesław 76, 77
Mniszech Jerzy 99, 110
Mojżesz 70
Muschg Walter 78, 79

N

Napierkowski Piotr 66
Nawarecki Aleksander 42, 60
Niemcewicz Julian Ursyn 123
Nietzsche Fryderyk 73
Norblin Piotr 88, 95
Nowak Piotr 105, 106
Nowak Zbigniew Jerzy 119
Nowosilcow Mikołaj 55
Nycz Ryszard 18

O

Odron Konstanty 14
Orygenes 70
Ossowski Stanisław 115
Ostrowski 54
Owczarek Jan 31

P

Paweł, święty 60, 81, 82
Piotr, święty 82, 83
Pociej Bohdan 16
Poniatowski Michał 7, 94, 102,
106, 107

Poniatowski Stanisław August
88, 94, 102, 106, 111, 112
Poniński Adam 91, 106, 118
Poprawa Adam 42, 44, 55, 56
Przybylski Ryszard 41, 47

R

Rejtan Tadeusz 21, 91, 117–
129, 130
Robespierre Maximilien 89
Romanow Konstanty Pawłowicz
113–115
Rosiek Stanisław 7, 8, 24, 39–
42, 50, 53, 74, 82, 96, 97, 103
Rowiński Tomasz 19, 20, 29,
103, 112
Rybczyński Aleksander 32, 33
Rymkiewicz Jarosław Marek 7,
8, 11–27, 29, 30, 33–37, 39,
41–44, 47–52, 54–61, 65, 68–
70, 75, 76, 78, 80, 82, 83, 87–
98, 101, 102, 104, 106–115,
117–126, 128, 130, 131
Rywin Lew 12, 36
Rzewuski Wacław 124, 129

S

Saloni Zygmunt 71
Schopenhauer Arthur 50
Siciński Władysław 54, 55
Siedlecki Franciszek 71
Skwieceński Piotr 19, 103, 104
Sławiński Janusz 77
Słowacki Juliusz 109, 121
Służalski Henryk 25, 53
Stala Marian 43
Staniszki Jadwiga 113
Stołyhwa Kazimierz 130
Suska Dariusz 43, 76
Swoboda Tomasz 51, 90
Szekspir William 72
Szkłowski Wiktor 71

- Sztompka Piotr 115
Szujski Jan 117, 118, 121, 123, 124
- Ś
- Świeściak Alina 41
- T
- Tatarkiewicz Anna 123
Tęczyński Jan 87, 88, 99, 110, 111
Telejka Janusz 32
Thomas Luis-Vincent 54, 58
Tomasz, święty 64
Tomczok Marta 131
Trznadel Jacek 32, 48
Turowski Jan 115
Tusk Donald 33–36
Twardoch Szczepan 107
- V
- Vovelle Michel 40, 51, 90
- W
- Walas Teresa 64
Walezy Henryk 98, 99, 110, 111, 115
Wapowski Andrzej 87, 99
Wehna Matylda 127
Wencel Wojciech 32
Wildstein Bronisław 20
Wiśniowiecki Jarema 14
Wojda Dorota 20
Wolski Marcin 30
Wolter (właśc. François-Marie Arouet) 122
Woźniak-Łabieniec Marzena 14, 43, 51, 65, 66, 83
Wrzesiński Szymon 89, 92–93, 95
Wysocki Piotr 27
- Z
- Zamoyski Jan 90, 100, 103
Zaremska Hanna 94, 100
Zborowski Aleksander 100
Zborowski Samuel 8, 19, 21, 87, 91–93, 95, 96, 98–101, 103–108, 110
Zwinogradzka Wanda 29
Zygmunt Stary 90
- Ż
- Żeromska Monika 101
Żmigrodzka Maria 23, 24

Dominik Chwolik

Rymkiewicz Annotations

Summary

In the book, the author focuses on conspicuous romantic traces in the works by Jarosław Marek Rymkiewicz, the traditions of which may still create an image of Polishness. Despite references to well-known writings of the poet from Milanówek — *To Jarosław Kaczynski, Blood* or the so-called Polish tetralogy, the main issue of this work concerns the shrouded in mystery history of the dead, and hence the concept of necrography (the second life of the corpse). Therefore, among the protagonists of Rymkiewicz there are Lazarus, the Primate Michał Poniatowski, Samuel Zborowski, and finally the poet himself.

The book constitutes the author's commentary, sort of annotation to the artistic output of the writer, which has been subject to continuous commentaries.

Dominik Chwolik

Rymkiewicz Ergänzungen

Zusammenfassung

In seinem Buch konzentriert sich der Verfasser auf die in Jarosław Marek Rymkiewicz's Werken erkennbaren romantischen Spuren, deren Erbe ist im Stande, das Bild der polnischen Wesensart zu schaffen. Obwohl er sich auf bekannte Werke des Dichters aus Milanówek — *An Jarosław Kaczyński*, *Blut* oder sog. polnische Tetralogie bezieht, betrifft das Buch vor allem eine geheimnisumwitterte Geschichte der Toten, d.i. den Begriff Nekrographie (zweites Leben von Leichen). Unter den Rymkiewicz's Helden befinden sich also: Lazarus, Primas Michał Poniatowski, Samuel Zborowski oder der Dichter selbst.

Das Buch ist ein Kommentar des Verfassers, eine gewisse Ergänzung zu den immer wieder viel diskutierten Werken des Dichters.

Książka Dominika Chwolika opatrzona została znaczącym tytułem, uzasadniającym sposób podjęcia zadania, jakim jest analiza twórczości Jarosława Marka Rymkiewicza. Twórczość ta była już wcześniej interpretowana przez Autora przedłożonej pracy w kilku szkicach [...]; weszły one, w nieco zmodyfikowanym kształcie, w skład obecnej książki. Stąd, jak sądzę, drugi człon tytułu: *Dopowiedzenia*, sugerujący nowe tropy i nowe konteksty w badaniach dorobku „poety z Milanówka”. [...] Książka podzielona została na dwie części [...]. Pierwsza część rozpoczyna ją rozważania skupione wokół wiersza *Do Jarosława Kaczyńskiego* oraz innych utworów o tematyce smoleńskiej; uwzględnione zostały także komentarze dotyczące światopoglądu poetyckiego Rymkiewicza zawarte w tekstach krytycznych i wywiadach. Autor przywołuje tu tradycję romantyczną, nieodzowną w lekturze wierszy, charakteryzuje znaczące postacie, analizuje ważne tropy (bohaterowie insurekcji 1794 roku *Dziadów* Mickiewicza, symbolika kolorów, porównanie Polski do śpiącego żubra [...]). W części drugiej, poświęconej „tetralogii polskiej”, we fragmencie 4: *Ścięta powieszona i gnijąca? Rzecz o trzech głowach* relacja przyjmuje formę interesującej opowieści o losach trzech historycznych postaci, przedstawionych przez Rymkiewicza w *Wieszaniu* i w *Samuelu Zborowskim*. Tym, co łączy Samuela Zborowskiego, Antoniego Czetwertyńskiego, prymasa Michała Poniatowskiego są zrekonstruowane w tej części wywodu sposoby ich uśmiercenia, a losy postaci (losy „trzech głów”) posłużyły Autorowi do sformułowania wniosku, wspartego odwołaniem do prac innych badaczy, iż stały się one częścią polskiej historii, miały wpływ na losy państwa polskiego [...]. Dalej mowa jest o sylwetkach niektórych władców przedstawionych w „tetralogii”, ale przede wszystkim Autor snuje refleksje – jak to zostało określone w tytule – na temat królobójstwa, obcego naturze Polaków. W ostatnim fragmencie rozpatrywane są [...] tragiczne i mało znane losy Tadeusza Rejtana, ostatnie lata jego życia i samobójcza śmierć. I ten wątek posłuży Autorowi do wyrażenia – w ślad za pisarzem – refleksji na temat stosunku Polaków wobec własnej historii.

Prof. dr hab. Elżbieta Hurnik

Więcej o książce

Cena 20,00 zł
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-789-0